

РЕЦЕНЗІЯ

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційної роботи Голика Юрія Юрійовича «Принцип підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади: теоретико-правова характеристика» на здобуття ступеня доктора філософії в галузі права за спеціальністю 081 «Право»

Місцеве самоврядування як предмет дослідження нині залишається на вагомому місці серед вчених України та інших держав світу, викликає науковий інтерес та дискусії щодо його сутності, ролі, завдань та функцій, статусу органів та посадових осіб і умов його, статусу, реалізації тощо. У процесі децентралізації влади в Україні ці питання отримали новий поштовх для обговорення. Важливим напрямом для наукових дискусій є вивчення сутнісних та змістовних характеристик підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування, що отримали нове бачення та підходи науковців у контексті процесів децентралізації. Тож в сучасних умовах державотворення та воєнного стану потребують додаткового дослідницького осмислення не вирішені наукою питання сутності та змісту підзвітності та відповідальності місцевого самоврядування. Однак, не зважаючи на важливість проблематики підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування, комплексного дослідження в цьому напрямі не проводилося. У зв'язку з цим, дослідження Голика Юрія Юрійовича «Принцип підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади: теоретико-правова характеристика» є цінними своєчасним, спрямованим на вирішення конкретного наукового завдання з метою вдосконалення практики реалізації принципу підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що дисертація є одним із перших у вітчизняній правовій науці комплексним теоретико-правовим дослідженням, в якому на основі аналізу вітчизняної та зарубіжної правової доктрини, національного законодавства та міжнародних стандартів, досвіду держав Європейського Союзу, визначено сутність, структуру та

особливості реалізації принципу підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади, воєнного стану та повоєнного періоду. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків.

Робота виконана на кафедрі загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ відповідно до Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р, Національної стратегії у сфері прав людини (§ 5. Забезпечення свободи думки і слова, вираження поглядів і переконань, доступу до інформації), затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 р. № 119/2021, Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 роки, затвердженої постановою загальних зборів НАПрН України від 26 березня 2021 р. № 12-21 (пріоритетним напрямом подальших правових досліджень визначено «1.4. Правове забезпечення реформи територіальної організації влади та місцевого самоврядування»); загальноуніверситетської теми наукових досліджень Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ «Теоретико-методологічні та прикладні проблеми державотворення та правотворення в Україні» (затверджена 05 грудня 2018 р., реєстраційний номер 0118U100436).

Високий ступінь наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження, що у концентрованому вигляді знайшли відображення у сформульованих дисертантом наукових положеннях, висновках та рекомендаціях, забезпечено методологічним і теоретичним обґрунтуванням його вихідних положень; застосуванням комплексу наукових методів, адекватних об'єкту, предмету, меті й завданням дослідження; опорою на сучасні досягнення юридичної науки та широку джерельну базу дослідження; системним аналізом теоретичного й емпіричного матеріалу; здійсненням апробації основних концептуальних ідей і положень дослідження.

Грунтуючись на наукових узагальненнях та висновках учених, наявному емпіричному матеріалі, презентується авторське бачення цілісної теорії та практики реалізації принципу підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади, воєнного стану та повоєнного періоду. Здобувач коректно визначив об'єкт, предмет, методи, мету та завдання дисертаційної роботи, в якій комплексно опрацьовано широке коло питань, пов'язаних із принципом підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади, воєнного стану та повоєнного періоду.

У роботі використано сучасну систему методології, характерну для наукових правових досліджень, зокрема, загальнофілософські підходи, загальнонаукові, спеціальні та власні методи правознавства. Поглибленими є теоретична, нормативна та емпірична бази дослідження.

Дисертант, здійснюючи теоретико-правову характеристику обраної тематики, пропонуючи свої авторські визначення, спирається на широкий спектр вітчизняних та зарубіжних наукових джерел, не обмежуючись суто правовими дослідженнями. Так, особливе наукове значення має систематизація наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених у сфері філософії, історії, соціології, політології, юриспруденції, що дозволило встановити багатовекторний та інтегративний характер досліджуваної тематики.

Дисертаційний матеріал поданий у логічній послідовності, що сприяло розкриттю Ю.Ю. Голиком взаємопов'язаних між собою теоретичних і практичних аспектів принципу підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади, воєнного стану та повоєнного періоду.

Важливим є те, що дисертація акумулювала різноманітні і багатодисциплінарні наукові досягнення з цієї проблематики, отож автор запропонував дефініції низки важливих понять. Заслуговує на увагу авторське визначення дефініції поняття «методологія дослідження принципу підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування»,

«реалізація принципу підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування» та ін.

Актуальністю відзначаються сформульовані у роботі пропозиції щодо Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» у частині відповідальності, запропоновано доповнити ст. 79 наступними підставами дострокового припинення повноважень сільського, селищного, міського голови: *неналежне здійснення повноважень, багаторазове порушення положень чинного законодавства, грубе порушення норм моралі, фактичне припинення здійснення повноважень протягом тривалого часу.*

Новизною характеризується висновок про те, що взаємовплив підконтрольності, підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування, зокрема підконтрольність та підзвітність обумовлюють відповідальність органів місцевого самоврядування, забезпечують дотримання прав, свобод та інтересів територіальної громади. Підзвітність може виступати самостійною формою забезпечення відповідальності органів місцевого самоврядування. Вплив громадської контрольної діяльності на позитивну відповідальність органів місцевого самоврядування переважає вплив державного контролю. Завдяки державному контролю частіше виявляються підстави притягнення посадових осіб органів місцевого самоврядування до юридичної відповідальності в її негативному аспекті.

Позитивним у науковому опрацюванні досліджуваної проблематики є положення щодо практики реалізації принципу підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах. Здобувачем доведено, що реалізація принципу підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування залежить від моделі місцевого самоврядування. Принцип підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування в більшості країн англосаксонського права (США, Великобританія, Канада) реалізується переважно на місцевому рівні і передбачає безпосередній контакт місцевої влади із населенням. У європейських країнах континентального права, які практикують європейську

модель місцевого врядування (Польща, Естонія, Латвія, Литва та ін.) концепції підзвітності та відповідальності місцевого самоврядування не пов'язані між собою.

Проведена дисертантом науково-дослідна робота є результатом власних напрацювань. Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації підтверджується їх апробацією у відкритому друці, обговоренням на наукових конференціях, інших наукових заходах. Основні результати дисертації відображено у 14 наукових працях, з яких 6 – наукові статті, опубліковані у фахових виданнях України з юридичних наук; 8 наукових праць – у збірниках тез доповідей, оприлюднених на науково-практичних конференціях.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання: в освітньому процесі; у науково-дослідній сфері; у сфері правозастосування; у сфері правотворчості.

Узагальнюючи наведене, можна констатувати, що дисертація Голика Ю.Ю. викладена на високому науковому рівні, ключові проблеми чітко сформульовані, наукові положення характеризуються високим ступенем обґрунтованості та достовірності, а висновки та рекомендації мають значення для теоретико-правової науки.

Поряд із вищезгаданими надбаннями у роботі дисертанта як у будь-якому новому теоретичному дослідженні важливого наукового завдання, що відображає певний творчий потенціал, містяться положення, які видаються недостатньо обґрунтованими, принаймні дискусійними:

1. У дисертації неодноразово висловлюється теза про переосмислення принципів місцевого самоврядування України на користь принципів місцевого самоврядування держав-членів Європейського Союзу, а також принципів, що визначені у Європейській хартії місцевого самоврядування. Які з європейських принципів місцевого самоврядування застосовуються у вітчизняній практиці? Які з них впливають на процеси підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування?

2. В роботі висловлюється думка про те, що головними джерелами принципів місцевого самоврядування є політика, економіка, мораль, ідеологія, соціальне життя. Ідеологічний вплив на принципи місцевого самоврядування важливий, але щодо регулювання ідеології правом об'єктивно виникають певні складнощі. Які приклади можна навести з дії принципів місцевого самоврядування, зокрема щодо підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування, де прослідковується вплив моралі?

3. Зараз на тлі активізації євроінтеграції та необхідності виконання критеріїв вступу до ЄС посилюються вимоги до посадових осіб-суб'єктів управління. Певною мірою це стосується посадових осіб органів місцевого самоврядування. Як ви вважаєте, чи є виправданими ці глибокі засоби моніторингу діяльності відносно представників місцевої влади? Або ж це має стосуватися посадовців вищих ланок управління, тоді як на місцях головним критерієм заняття відповідної посади є виключно воля громади?

4. Очевидно, що принцип підзвітності та відповідальності, у зарубіжній науці і практиці функціонування муніципальних суб'єктів, трактується своєрідно, зважаючи на історичний досвід і внутрішні особливості організації місцевої влади. Це породжує питання врахування та застосування досвіду зарубіжних країн щодо підзвітності та відповідальності муніципальної влади, який може стати корисним для вітчизняної моделі децентралізації влади. З яких країн, у цьому зв'язку, можна брати приклад?

5. Цікавим виглядає питання поділу контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування на внутрішній, так званий самоконтроль органів місцевого самоврядування щодо себе, та зовнішній, який передбачає контроль їх діяльності зовнішніми суб'єктами, такими, наприклад, як державні органи або громадські об'єднання. Як ви вважаєте, який вид контролю в цьому аспекті є більш ефективним? Чи не є на сьогодні внутрішній контроль простою формальністю, адже органи місцевого самоврядування рідко демонструють динаміку самокритики та визнають власні прорахунки?

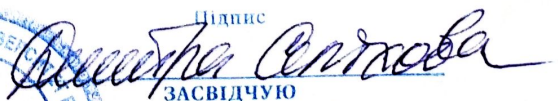
Висловлені зауваження істотно не впливають на загальну високу оцінку дисертації Голика Ю.Ю. та носять дискусійний характер, якщо мати на увазі важливість проблематики, яку досліджує здобувач, масштабність завдань, які він поставив перед собою.

Подана дисертація є самостійною завершеною науково-дослідною роботою, в якій отримані нові, науково обґрунтовані результати, що вирішують важливе теоретико-правове завдання юридичної науки. Зміст дисертації Голика Ю.Ю. відповідає спеціальності 081 Право.

Враховуючи викладене, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Голика Юрія Юрійовича «Принцип підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади: теоретико-правова характеристика» виконана на високому науковому та методологічному рівнях та відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), п.п. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

**Рецензент –
професор кафедри
теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент**

 Дмитро СЕЛІХОВ

 Підпис

ЗАСВІДЧУЮ
Департаменту кадрів
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ